

BYL JEDEN KRÁL A MĚL TŘI DCERY, KTERÉ CHOVAL JAKO OKO v hlavě. Když mu počínala hlava sněhem zapadat a údy mu již nevládly, jako vládaly, přicházelo mu často na mysl, která z dcer by po jeho smrti královnou býti měla. Dělalo mu to nemalé starosti, neboť měl všechny tři rád. Konečně mu přišlo na rozum, aby tu za královnu ustanovil, která ho nejvíc miluje.¹ I zavolal hned dcery k sobě a takto jim pravil: „Diouky moje! Starý som, vidíte, a něznám, či dlho ešte budem s vami. Chcem tedy ustanoviť, ktorá z vás po mojej smrti kráľovnou budě. Skorej by som ale rád vedieť, dietky moje, ako mňa ktorá ľúbitě. Nuž, dcéro najstaršia, povedz ty najprú, ako ľúbiš svojho otca?“ ptal se král, obrátě se k dceři nejstarší.

„Eh otče muoj, milší stě mně nad zlato,“ odpověděla dcera nejstarší a pěkně otci ruku políbila.

„No dobre; a ty dcéro prostredná, ako ty svojho otca ľúbiš?“ — obrátil se k dceři prostřední.

„Jaj otče muoj sladký, ja vás ľúbim ako muoj vienok zelený!“ ujišťovala prostřední a kolem otce se uvíjela.

„No dobre; a ty dcéro najmladšia, ako ty mňa ľúbiš?“ ptal se král nejmladší, již volali Maruška.

„Ja, tatuško, vás ľúbim ako suol!“ odpověděla Maruška a sladce na otce pohlédla.

„Eh ty naničhodná, ty otca viac něľúbiš lež ako suol?“ rozkřikly se starší sestry.

„Ako suol!“ přisvědčila Maruška zcela opravdově a ještě líbněji na otce pohlédla. — Král se ale na dceru náramně rozhněval, že ho má jen tak ráda jako sůl, takovou praobyčejnou, sprostou věc, kterou každý má a míti

¹ Začátek této pohádky pamatuje na krále „Leara“ od Shakespeara.

může, které si nikdo ani nevšímá. „Id', id' mně s očí, keď si mňa viac nĕvážiš ako tú suol!“ rozkřikl se král na Marušku, dodaje: „Až nastanú také časy, že budĕ lidom suol' vzácnĕjšia nad zlato a drahé kamenĕ, potom sa ohlás — budĕš kráľovnou!“

Mysliltĕ král, že se tak nestane nikdy. — Maruška zvyklá otce poslouchat, odešla na ta slova ze zámku, majíc oči plné slzí a srdce plné žalu. — Líto jí bylo, že ji otec vyhnal nepoznávaje, že ho ona nemĕně než sestry miluje. — Nevĕdouc, kam se obrátiti, dala se po povetrí² přes hory, doly, až přišla do hlubokého lesa. — Tu náhle postaví se jí do cesty stará babička. — Kde se vzala, tu se vzala. — Maruška ji pěknĕ krásně pozdravila, babička jí podĕkovala, a vidouc ji uplakanou, ptala se, proč pláče. „Eh staruško, načože vám to budĕm rozpráváť, keď vy mnĕ pomuoct' nĕmuožeteť,“ odpovĕděla Maruška.

„No, len ty mnĕ to povedz, dĕvojno³, ažda ti budĕm vedieť voláku poradu. — Kdĕ sa šedy⁴, tam bývajú i vedy⁵,“ pravila jí babička. — Maruška tedy babičke všecko povĕděla a naostatek dodala plačíc, že nechce býti kráľovnou, ale že si jen to přeje, aby se otec přesvědčil, že ho má ráda zrovna dost. Babička Marušce věřila, vědělať již napřed, co jí bude Maruška povídat, neboť to byla múdrá žena, „veštica“. — I vzala Marušku za ruku a ptala se jí, jestli by nemĕla vůli jíti k ní do služby. — Maruška řekla hned, že půjde, an nemĕla kde hlavu skrýti. Múdrá žena dovedla si ji do své lesní chyže a tam jí nejprve dala jíst i píti. Marušce to bylo vhod, neboť byla už hladná i smedná⁶. Když se najedla, napila,

² Po větru.

³ Panno.

⁴ Šediny.

⁵ Vĕdomosti.

⁶ Žízňivá.

zeptala se jí babička: „Znáš-li ty ouce pásat? Znáš-li ich dojit? Znáš-li priasť a plátno tkať?“ „Něznám,“ řekla Maruška, „ale keby stě mně vraveli⁷, ako sa to robí, ver by som to dobre urobila.“ —

„No, tomu ja ťa všetkému naučím, len buď poslušná, čo ti ja budem kázat. — Až najdě doba dobu — dobre sa ti to zídě.“ — Tak řekla Marušce múdrá žena; Maruška slíbila, že jí bude poslouchat, a hned se také do práce hnala, neboť byla děvojna pracovitá a pokorná.

Mezitím, co Maruška u věštice sloužila, žily starší sestry její v samých zábavkách. — Ustavičně otce láskaly a kolem něho se uvíjely, žádající na něm každého dne jiných a jiných věcí. Nejstarší se jen po celé dni do drahých rúch oblékala a zlatem se resila⁸, prostřední pak si jen v zábavách a tanci libovala; hostina stíhala hostinu, a dcery z radosti do radosti. — Otec pozoroval záhy, že je nejstarší dceři milejší zlato než otec, a když mu prostřední zjevila, že by se ráda vydala za muže, tuť viděl, že si také vínku zeleného mnoho neváží. Tu mu často Maruška na mysl přicházela i připomínal si, kterak ho ona vždy milovala, oň se starala a jak by ji byl nejraději královnou viděl. — Rád byl by v takových chvílech pro ni poslal, kdyby o ní byl věděl, ale nebylo o ní pohádky. — Když mu ale zase napadlo, že ho měla ráda jen jako sůl, tu se vždy zase proti ní popudil. — Jednoho dne měla býti opět veliká hostina; i přiběhl kuchař ke králi všecek polekán. „Paně kráľu, veliká galiba⁹ sa nám stala,“ bēdovál, „všetka suol' sa rozmokla. Čímže ja budem soliť?“

„Nuž, či němuožete poslat' pre inú?“ král na to.

„Eh, paně, veď to dlho, lež sa vozy z inej zeme vrátia. Čímže ja budem dotedy soliť!“

⁷ Řekli.

⁸ Zdobila, krásnila.

⁹ Malheur, nehoda.

„Nuž sol' voľačím inším,“ pravil král.

„Nuž paně kráľu, a čože tak solí ako suol'?“ pľal se opěť kuchař. Ale král nevěďěl, co říci, na to on si ani nepomysľil nikdy, že by bez soli bylo čľověku těžko vyžiť. Rozhněval se král a vyhnal kuchaře, rozkázav mu, aby vařil bez soli. Kuchař si mysľil, jak to pán chce, tak to udělám, a vařil jídla neslaná. Byla to divná hostina neslaná! — Hostům pranic nechutnalo, ačľoliv byla jídla jinak úhľedně a dobře připravena. Král se velice mrzel. — I rozposľali posľy na vše strany pro sůľ, ale všickni s prázďnem se vrátili, vyřizující králi, že všechny zásoby soli se rozpučely, že je všude nedostatek soli, a kdo ji má, že nedá, kdyby špetku zlatem pľatil. Posľali vozy pro sůľ do jiné země; než by se vrátili, poručil král kuchaři, aby vařil taková jídla, kde by soli třeba nebylo. Kuchař si mysľil, jak to pán chce, tak to udělám, a vařil jídla sladká a taková, v nichž soli třeba nebylo. Ale ani takové hostiny hostům nechutnaly, a vidouce, že to jinaké nebude, jeden po druhém se od krále poroučeli. Dcery se nad tím náramně trápily, ale co bylo pľatno, král nemohl si hosty zváti, anť jim nemohl ani chleba s solí podati, když k němu vešli. Den co den přinesla se na stůľ jídla bez soli a již odpadala lidem všecka zážďa¹⁰ na jídla a jen po soli každý bažil. — Také dobytek trpěl a krávy i ovce málo dojily, protože nedostávaly soli. Byla to karha¹¹ na všecky. — Lidé chodili jak zvadlí a upadali v chorobu. — Sám král a dcery jeho onemocněli. Tak drahá byla sůľ, že by za špetku byli lidé tím nejvzácnějším pľatili.

Tu poznával král, jak vzácný dar boží je sůľ, kterou on za nic neměl, a padlo mu těžce na svěďomí, že Marušce ubľížil.

¹⁰ Chuť.

¹¹ Nešťěstí, trest.

Mezitím vedlo se Marušce v lesní chaloupce dobře; nevěděla nic o tom, jak se otci a sestřím vede, ale múdrá žena to dobře všecko věděla. Jednoho dne pravila k Marušce: „Diouka moja, veď som ti vavela, doba dobu najdě, čo celý svet prejdě; doba tvoja došla, čas, abys domu sa vrátila.“ — „Ach staruško moja dobrá, ako ja puojdēm domu, keď ma otec něchce?“ — pravila Maruška a pustila se do pláče. — Tu veštica jí všecko vypravovala, co se doma děje, a poněvadž se stala sůl dražší než zlato a drahé kamení, že smí Maruška k otci se hlásiti. Nerada opouštěla Maruška moudrou ženu, která jí milovala a mnohému naučila, ale po otci také již tesknila.

„Statočně si mně slůžila, Maruško,“ pravila jí naostatek babička, „chcem sa ti dobrým odmeniť. Nuž vrau, čože si žiadaš?“

„Dobre stě mi radili a dobre stě ma chovali¹², stará matko. Nič si ja něžiadam hiba za žmen¹³ soli, čo by som otcovi doniesla výsluhu.“

„A inšieho si nič něžiadaš? Ja ti muožem všetko vykonať,“ ptala se ještě jednou múdrá žena. „Nič něžiadam viac, len tú suol,“ odpovéděla Maruška.

„Nuž keď si tak vážiš soli, nach ti nikdy něchýba. Tu máš, hľa, prútik, ako najprú vietor od poludnia dúchať budě, id' po vetru, id' cez tri doliny, cez tri vrchy — potom zastaň a šibni tým prútikom o zem. Kdě šibněš, tam sa zem otvorí a ty id' dnu. Čo tam najděš, to maj za tvojo veno.“ — Maruška vzala proutek, schovala si ho a babičce pěkně poděkovala. Mimo to dala jí babička plnou sajdačku¹⁴ soli a Maruška se na cestu pripravila. Plačící loučila se od lesní chaloupky a dobré babičky, která jí provázela přes les; i těšila se Maruška tím, že si

¹² Hleděli.

¹³ Přehrstlí.

¹⁴ Mošnu.

pro babičku přijde a do zámku si ji odvede. Babička se tomu jen usmála. „Zostaň dobrá a statočná, diouka moja, a dobre ti budě naveky“ — řekla múdrá žena, když vyvedla Marušku na pokraj lesa. Maruška jí chtěla děkovat, ale už jí nebylo. — Divila se tomu Maruška a líto jí toho bylo, ale touha po otci nedala jí dlouho meškati; rezko pospíchala k domovu. — Že měla sprosté šaty na sobě a hlavu v pleně zavínutou, nikdo ji v zámku nepoznal a nechtěli ji k králi pustiti, pravíce, že je chorý.

„Eh, len mňa pustťe,“ domlouvala se Maruška, „něsiem ja pánu kráľu taký dar, čo je vzácnější sriebra, zlata, a čo sa po ňom istě vystrábi¹⁵.“ Řekli to králi a on, aby ji k němu pustili, rozkázal. Když k němu přišla, žádala, aby jí dali chléb. — Král poručil, aby přinesli chléb, „ale suol' němáme,“ dodal.

„Veď ja mám suol!“ řekla Maruška, a odkrojivši si otulec¹⁶ chleba, sáhla do sajdačky, posolila ho a králi podala i s sajdačkou.

„Suol!“ zaradoval se král, „eh ženičko, to je vzácny dar, ako sa ti odmením? Žiadaj, čo len chceš, všetko dostaneš.“

„Nič něžiadam, tátuško, len ma rád majtě ako tú suol!“ odpovíděla Maruška přirozeným hlasem a hlavu si odkryla. Tu král, vida Marušku, div nezemdlel; prosil dceru za odpuštění, ta ale ho jen láskala, nevzpomínajíc zlého. —

Rozneslo se hned po zámku i městě, že nejmladší králova dcera přišla a že přinesla sůl; tu se každý zaradoval. — Starší sestry se netěšily tak nad sestrou jako nad solí, byly si vědomy, že jí zle činily. — Ale ona ničehož nevzpomínala jim a měla radost, že otci pomohla

¹⁵ Vyléčí.

¹⁶ Krajíc.

i druhým. Každému, kdo jen přišel, dala trochu soli, a když otec, boje se o sůl, ji napomínal, aby všecku sůl nerozdala, vždy odpověděla: „Dost jej tu eště, tatuška!“ — A vskutku — tolik soli se ubíralo ze sajdačky, a co se i vybralo, ze sajdačky neubývalo.

S krále všecka churavost jak by spadla a takovou radost měl nad svojí dcerou, že dal hned svolat starší hlavy¹⁷ a Marušku za královnu ustanovil, což také i veškeren lid schvaloval. Tu když Marušku za královnu pod vysokým nebom vyhlásili, cítila, že jí teplý vítr na tvář zavál. — Dul od poludnia. — Vzpomněla Maruška, co jí babička povídala, a svěříc to otcí, vzala proutek a hned se na cestu vydala. Šla po větru, jak měla kázáno, a když přešla tři doliny, tři vrchy, zastala a proutkem o zem šlehla. — Jak šlehla, země se rozstoupila a Maruška vešla prosto do země.

I přišla tu zrazu¹⁸ do veličzné paloty¹⁹, která byla jako z ledu, i podlaha byla taková, ale byly tam štoly (chodby) a z těch přibíhali maličcí permoníčkové²⁰ s hořícími lúčemi²¹ a Marušku vítali. „Vítaj nám, vítaj, kráľovno, už ťa čakáme; naša pani nám rozkázala, abychom ťa tuto povodili a všetko ukázali, lebo že je to všetko tvoje!“ Tak okolo ní štěbotali, poskakovali, lúčmi harcovali, po stěnách hore dolů lazili jako mušky a stěny se všude v záři světél ligotaly jako drahé kamení. Maruška byla všecka udivena a jako oslepena tou krásou. Permoníci ji vodili v chodbách, kde visely od stropu ledové střeňhyle, jako stříbro se blýštící, do zahrady ji dovedli, kde byly červené ledové růže a květiny přepodivné. Permoníci

¹⁷ Radu obce.

¹⁸ Náhle.

¹⁹ Veliké síně.

²⁰ Bergmännchen, mužíčkové.

²¹ Říkají fakle.

takovou růži utrhli a dali královně, ona k ní voněla, ale růže nevoněla. „Ale, čož je to?“ zeptala se královna, „veď som ja ešte nikdáž takú krásu neviděla.“ „To je všetko suol’“ odpoveděli mužičkové. „Aleže čo, ozaj? To že rastie suol’?“ — divila se královna a myslila si, že by škoda bylo z toho bráti. Ale permoníčkové uhádli, co si myslí, a pravili, aby se o to netrápila a soli brala, co jí třeba, že kdyby vždy brala, přece se nedobere. Maruška permoníčkům pěkně krásně poděkovala a pak vyšla ze země ven, ale zem zůstala za ní otevřena. Když se domů vrátila a otcí růži ukázala i o všem mu povídala, co viděla a slyšela, tu viděl otec, že jí babička bohatším věnem obdarovala, než by on jí kdy dáti mohl. Maruška na babičku nezapomněla, a jak si již byla umínila, dala hned zapřáhnouti do pěkného kočáru a i s otcem pro babičku si jela, aby ji s sebou do zámku si vzala za to její veliké dobrodiní. Ale jakkoli Maruška dobře cestu k chyži znala, nemohli chyži nalézt; kříž křížem les prochodili, jako makové zrnko chyži hledali, ale o chyži nebylo ani znaku, o babičce ani hlásku. — Tu viděla teprv Maruška, co to bylo za babičku. — Sůl v sajdačce se dobrala, ale Maruška věděla, kde roste, a mnoho-li jí brali, nikdy se nedobrali. — Starší sestry Marušce toho štěstí nepřály, ale nebylo jim to nic platno, kdyby se byly zlostí rozsypaly, otec svoji Marušku na rukou nosil a každý ji miloval a jí děkoval. Ona ale zůstala vždy tak skromná a hodná, jako bývala, a do smrti na babičku nezapomněla.